

MUNI

Ekonomické aspekty změny klimatu

Ing. Dominika Tóthová, Ph.D.

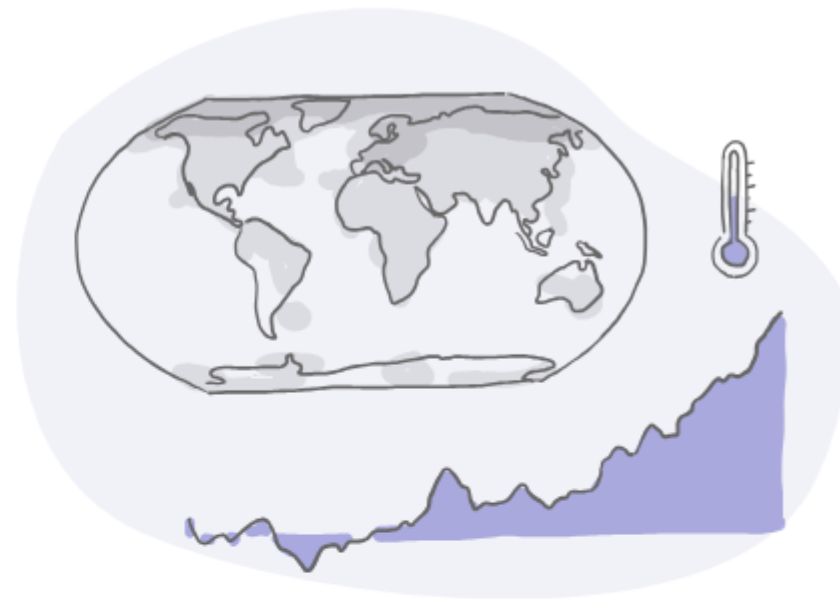
Dominika.tothova@econ.muni.cz

Klimatická změna

Více na faktaoklimatu.cz

Současná klimatická změna je způsobena činností člověka. Tím se výrazně liší od změn klimatu v minulosti. **Spalování uhlí, ropy a zemního plynu** a některé další činnosti **mění složení atmosféry** a přidávají do ní skleníkové plyny. Zesílený skleníkový efekt pak způsobuje oteplování s důsledky jako tání ledovců, vzestup hladin oceánů, dlouhodobá sucha nebo častější vlny veder a jiné extrémní projevy počasí.

Dopady změny klimatu na společnost i přírodu, s nimiž se budeme setkávat v následujících desetiletích, **budou přímo závislé na množství skleníkových plynů, které ještě do atmosféry vypustíme**, ať už spalováním fosilních paliv nebo jinými aktivitami, při nichž vzniká velké množství emisí.

420 ppm

koncentrace CO₂ v atmosféře
v roce 2022

+ 1,2 °C

oteplení světa od druhé
poloviny 19. století

+ 2,1 °C

oteplení Česka od roku 1960

Zalednění Severního ledového oceánu

7,5 mil. km²

v září 1980

4,7 mil. km²

v září 2021

Zvýšení hladin oceánů od roku 1900

20 cm

do roku 2018

80–150 cm

očekávané do roku 2150

Základní pojmy na začátek

Skleníkové plyny

CO2 ekvivalent

Adaptace

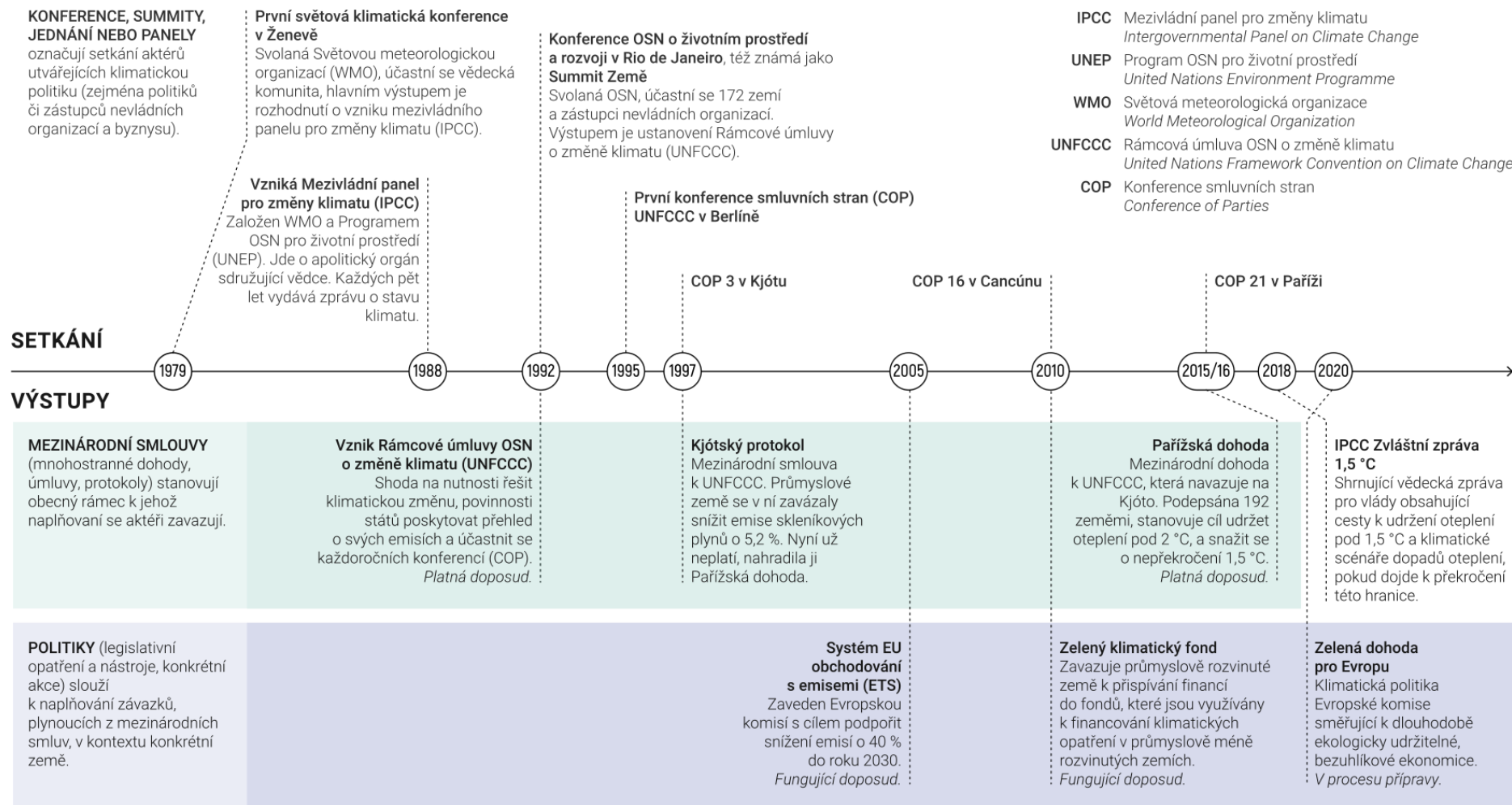
Mitigace

Uhlíková neutralita

Klimatické finance

MEZINÁRODNÍ KLIMATICKÉ DOHODY

Časová osa zachycující klíčové události světového úsilí v ochraně klimatu nabízí přehled hlavních mezinárodních klimatických setkání, jejich aktérů a výstupů.

Hodnotící zprávy IPCC

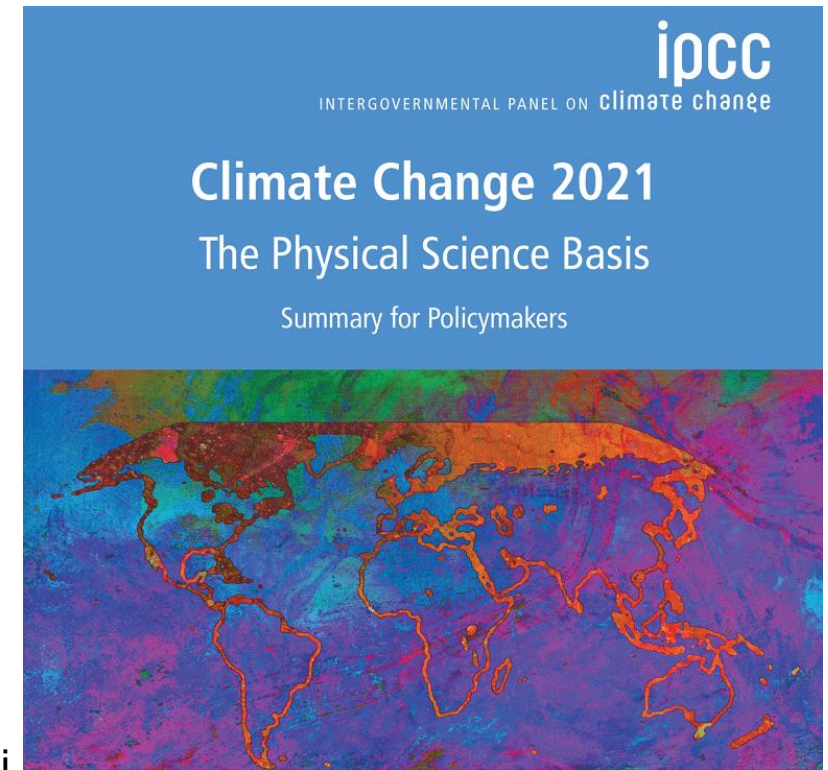
- zpracovává každých 5 let IPCC (první 1990, poslední 2021/2022/2023)
- podrobný výtah a posouzení přezkoumané a publikované vědecké literatury
- výsledkem spolupráce předních světových klimatologů s vládními experty
- 4 oddíly:
  - **WG1 - Fyzikální základy**
  - **WG2 - Dopady, adaptace a zranitelnost**
  - **WG3 - Mitigace**
  - **Souhrnná zpráva**

Všechny zprávy [zde](#)

6. IPCC zpráva

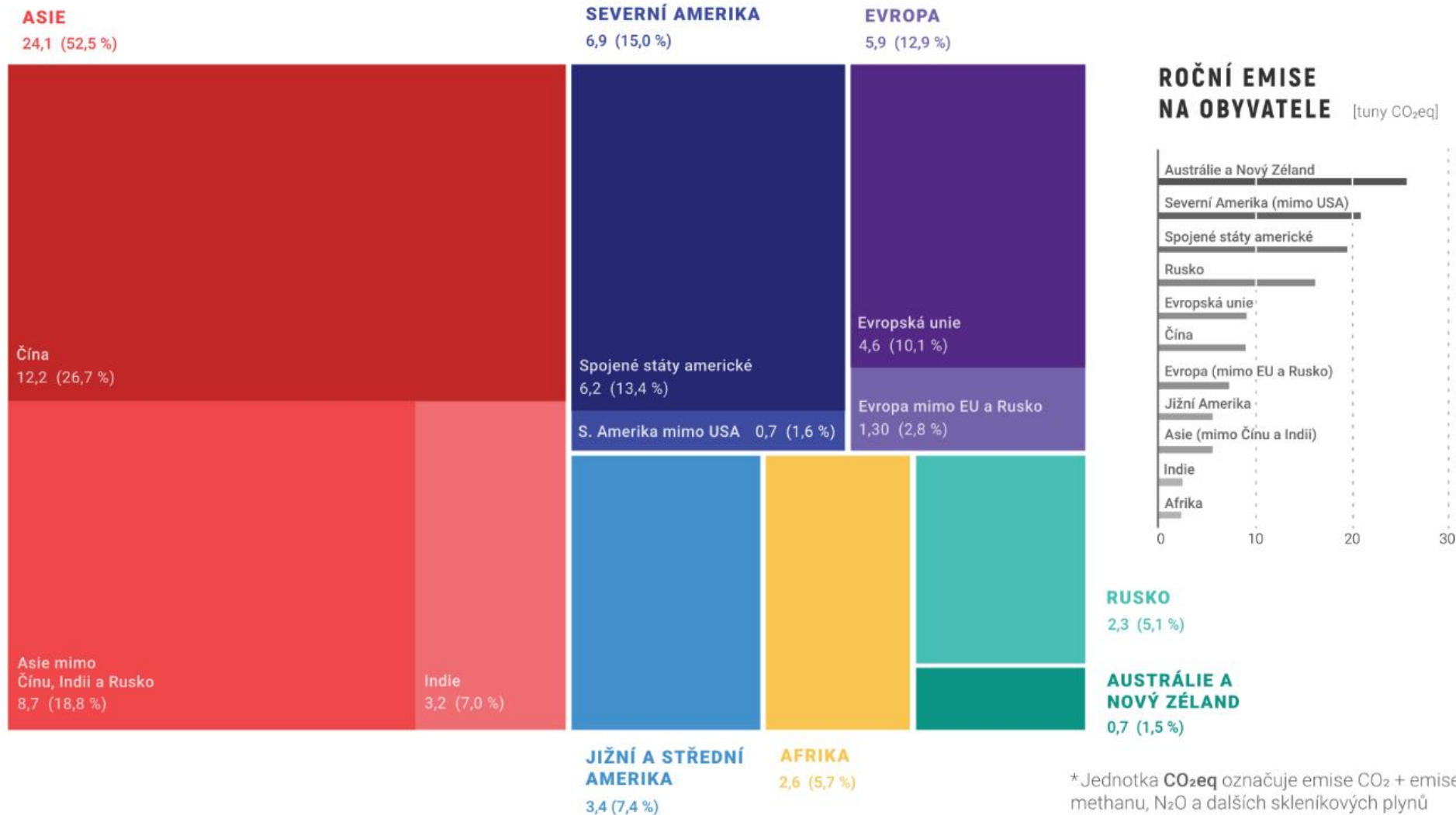
- IPCC AR6
  - Intergovernmental Panel on Climate Change, Assessment Report 6, Working group 1, 2
  - podepsány všechny vlády světa
  - zpřesnění dosavadních poznatků a odhadů budoucího vývoje
  - vyšly:
    - **WG1 - Fyzikální základy**
Fyzikální aspekty změny klimatu - data o teplotách, srážkách, citlivosti klimatu, dynamice ledovců, stovky výsledků modelů budoucího klimatu
    - **WG2 - Dopady, adaptace a zranitelnost**
Dopady a rizika změny klimatu
    - **WG3 - Mitigace**
    - **Souhrnná zpráva**

Víme toho už dost.

EMISE SKLENÍKOVÝCH PLYNŮ SVĚTA

Celkové roční emise podle světových regionů za rok 2012 měřené v gigatunách CO₂eq*

* Jednotka CO₂eq označuje emise CO₂ + emise methanu, N₂O a dalších skleníkových plynů přepočtené na ekvivalentní množství CO₂.

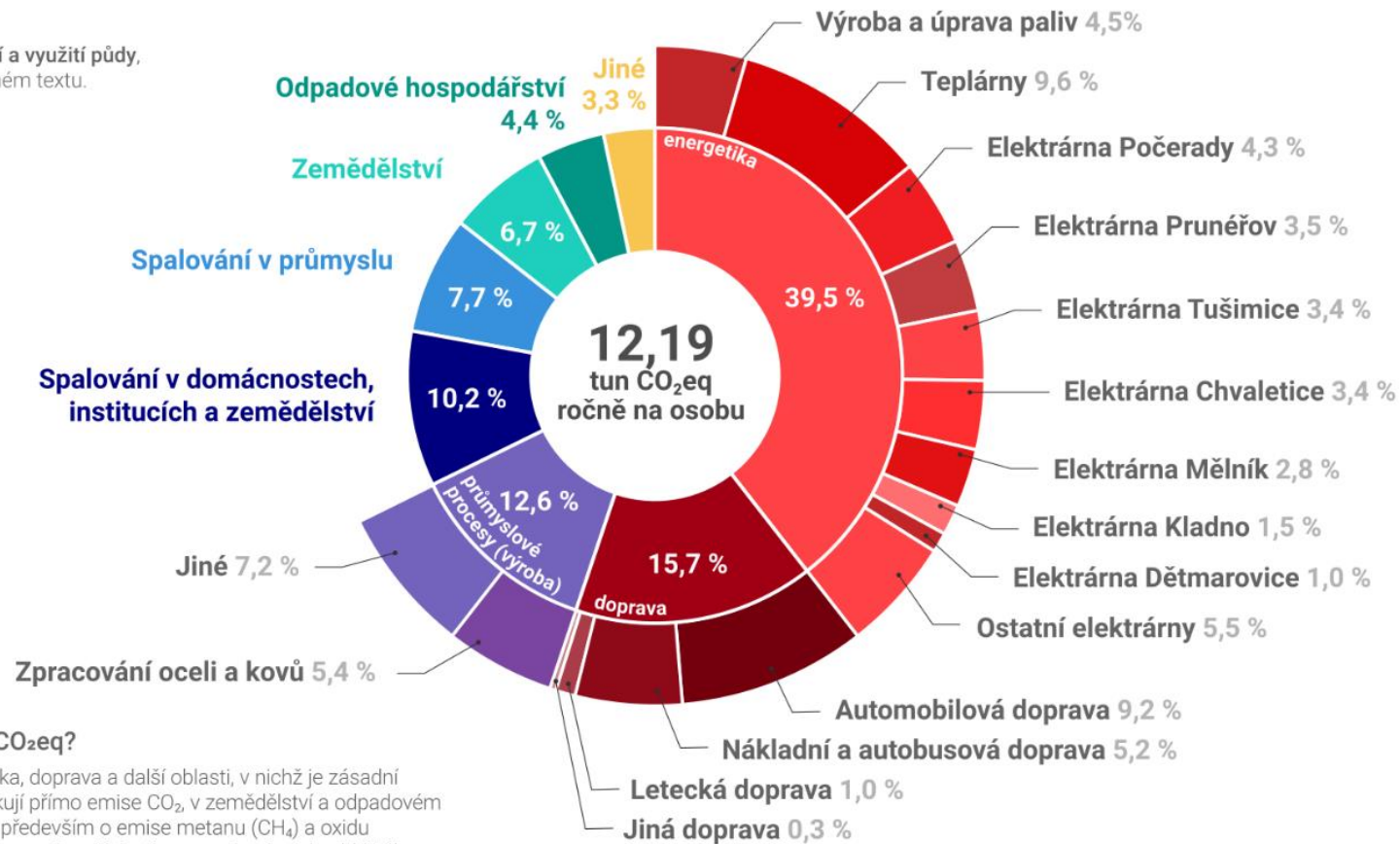
zdroj dat: Evropská agentura pro životní prostředí

Emise skleníkových plynů dle sektorů ekonomiky v ČR

EMISE SKLENÍKOVÝCH PLYNŮ V ČR PODLE SEKTORŮ NA OSOBU

Celkové emise ČR za rok 2018

Nezobrazujeme emise z lesnictví a využití půdy, více v doprovodném textu.

Co znamená CO₂eq?

Zatímco energetika, doprava a další oblasti, v nichž je zásadní spalování, produkují přímo emise CO₂, v zemědělství a odpadovém hospodářství jde především o emise metanu (CH₄) a oxidu dusného (N₂O). Ty se přepočítávají na množství oxidu uhličitého, které by mělo stejný oteplovací efekt (ekvivalent CO₂).

Ekonomie a změna klimatu

- Proč trhy selhávají
- Náklady a přínosy opatření
- Studie proveditelnosti opatření
- Cena, za kterou jsou ochoty spolupracovat rozvojové země

- Další příklady?

Tržní řešení změny klimatu

- Obchodování s emisními povolenkami (cap and trade system)
- Uhlíková daň (Pigouva daň)

Další řešení

- Poplatky
- Regulace
- subvence

Adaptační nebo mitigační opatření?

Mitigační opatření

- uhlíková daň
- systémy pro obchodování s emisními povolenkami
- využívání obnovitelných zdrojů energie
- elektrifikace dopravy
- zalesňování

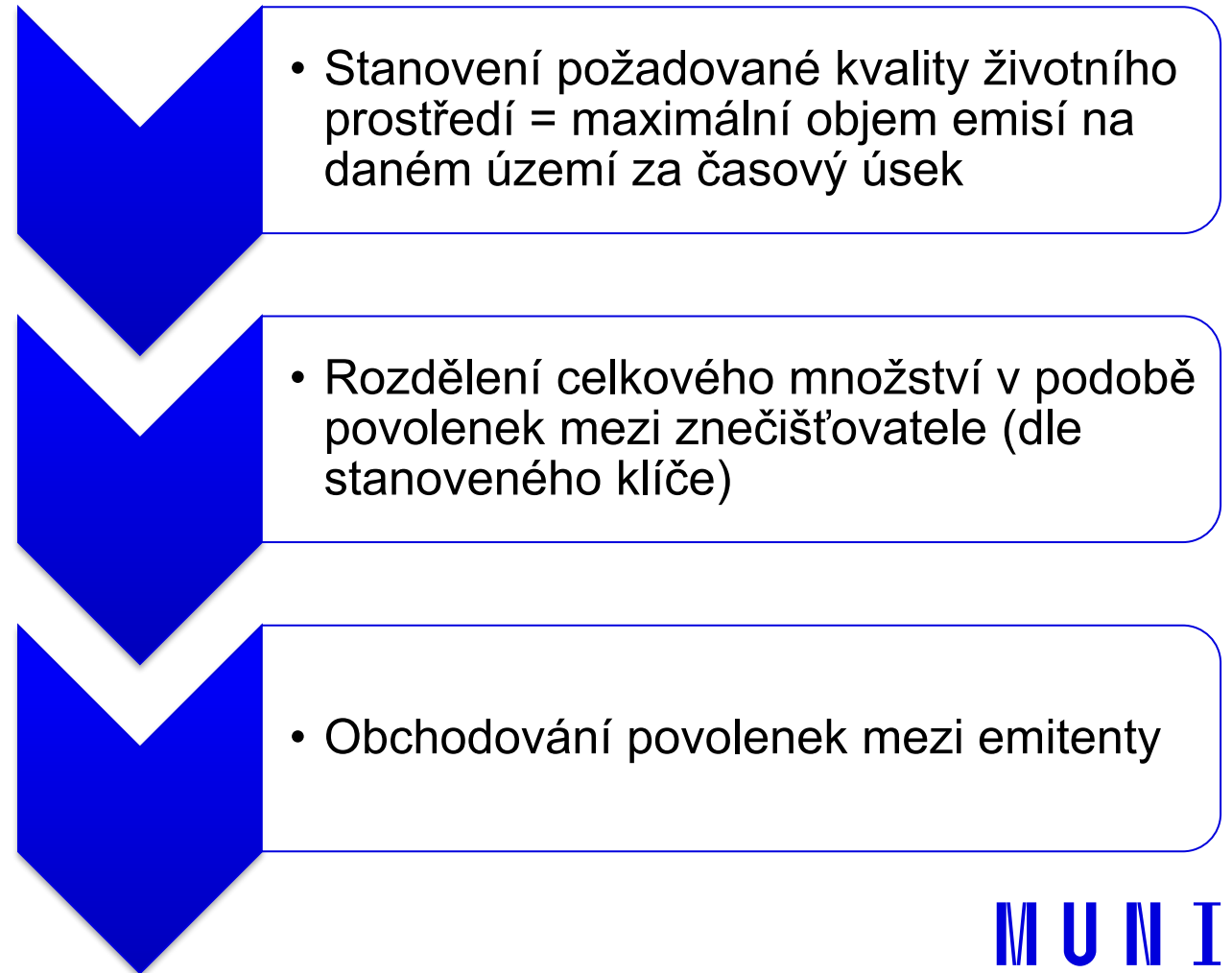
Adaptační opatření

- zelené střechy ve městech
- zakládání tůní pro udržení vody v krajině
- zavádění odolnějších plodin v zemědělství
- protipovodňové zábrany
- změny pěstovaných plodin
- přesídlení do výše položených oblastí, které nebudou postiženy zvyšováním hladiny oceánů

Obchodovatelná povolení

- přímá regulace množství určité znečišťující látky či využití přírodního zdroje
- př. evropský systém obchodování s emisemi CO₂

Princip fungování

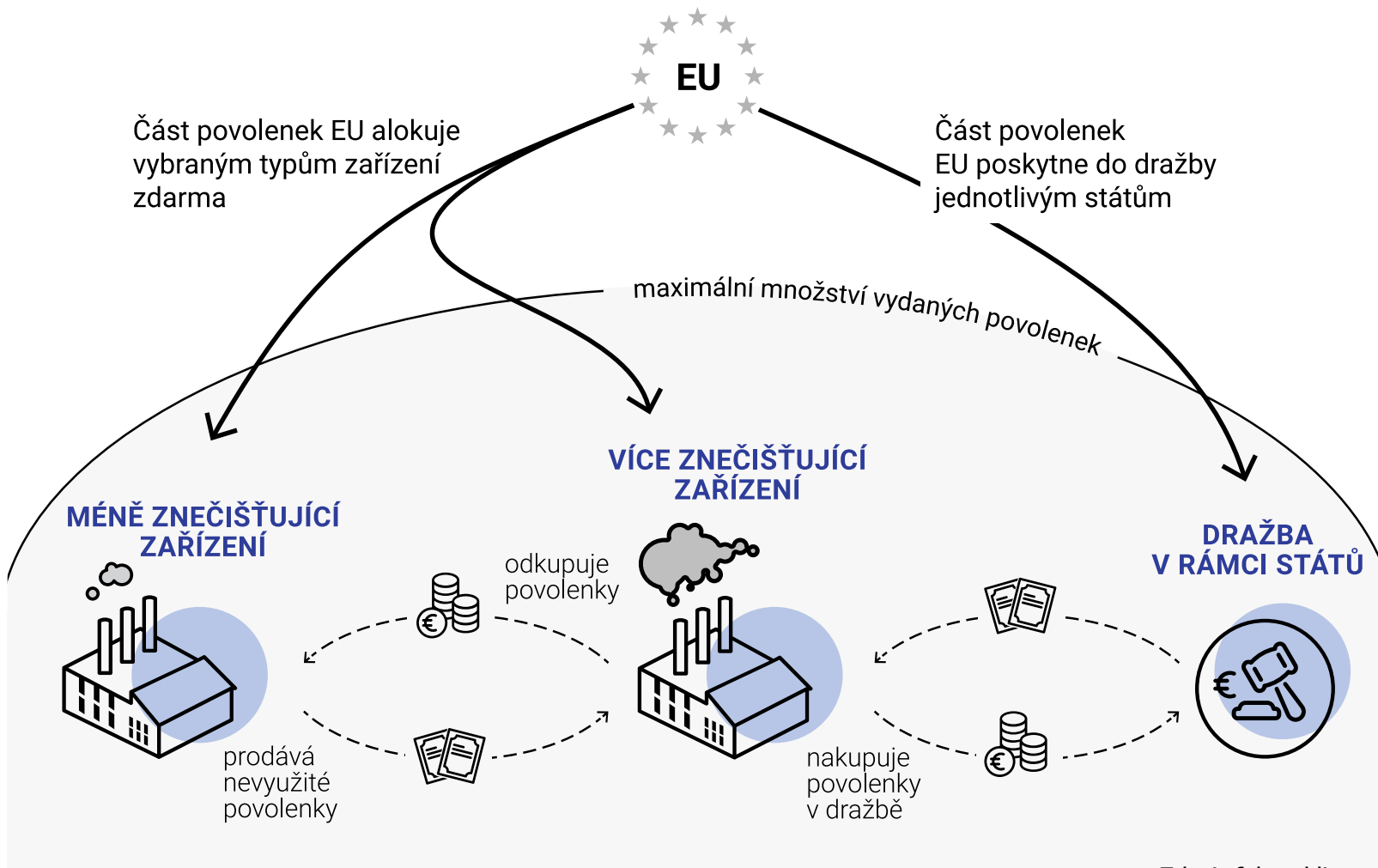

Obchodování s emisními povolenkami

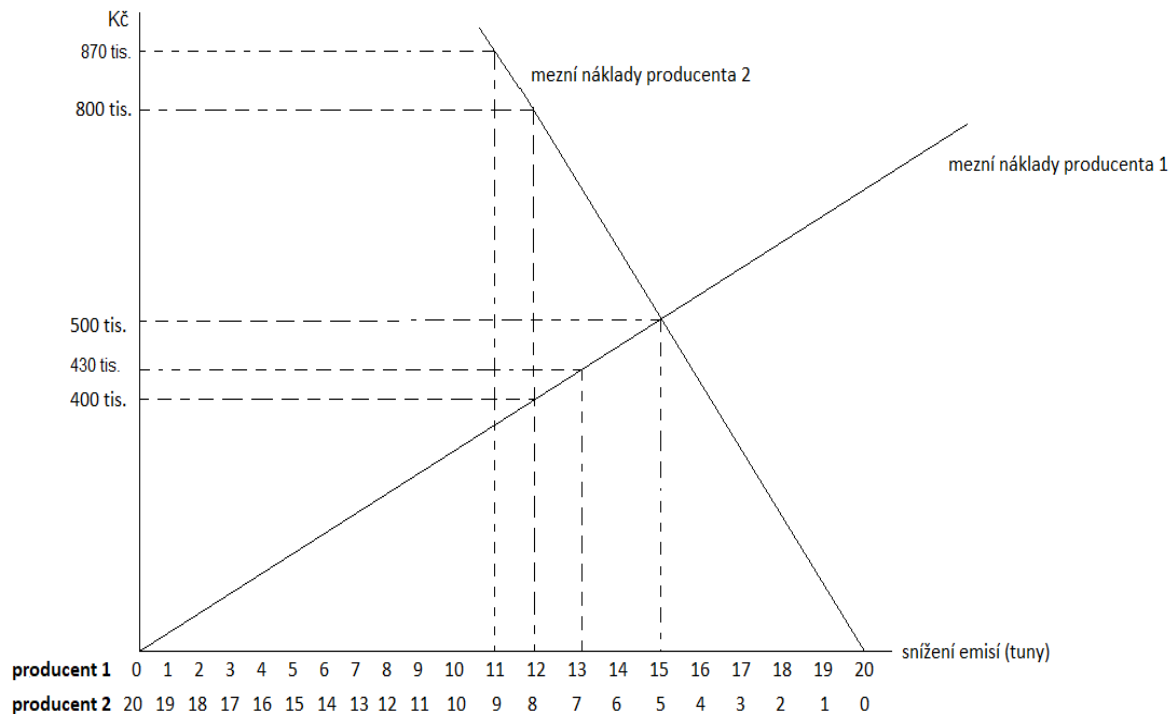
JAK FUNGUJE POVOLENKOVÝ SYSTÉM EU

Kdo více znečišťuje, ten více platí.

 peníze povolenky

Efektivita obchodování s emisními povolenkami

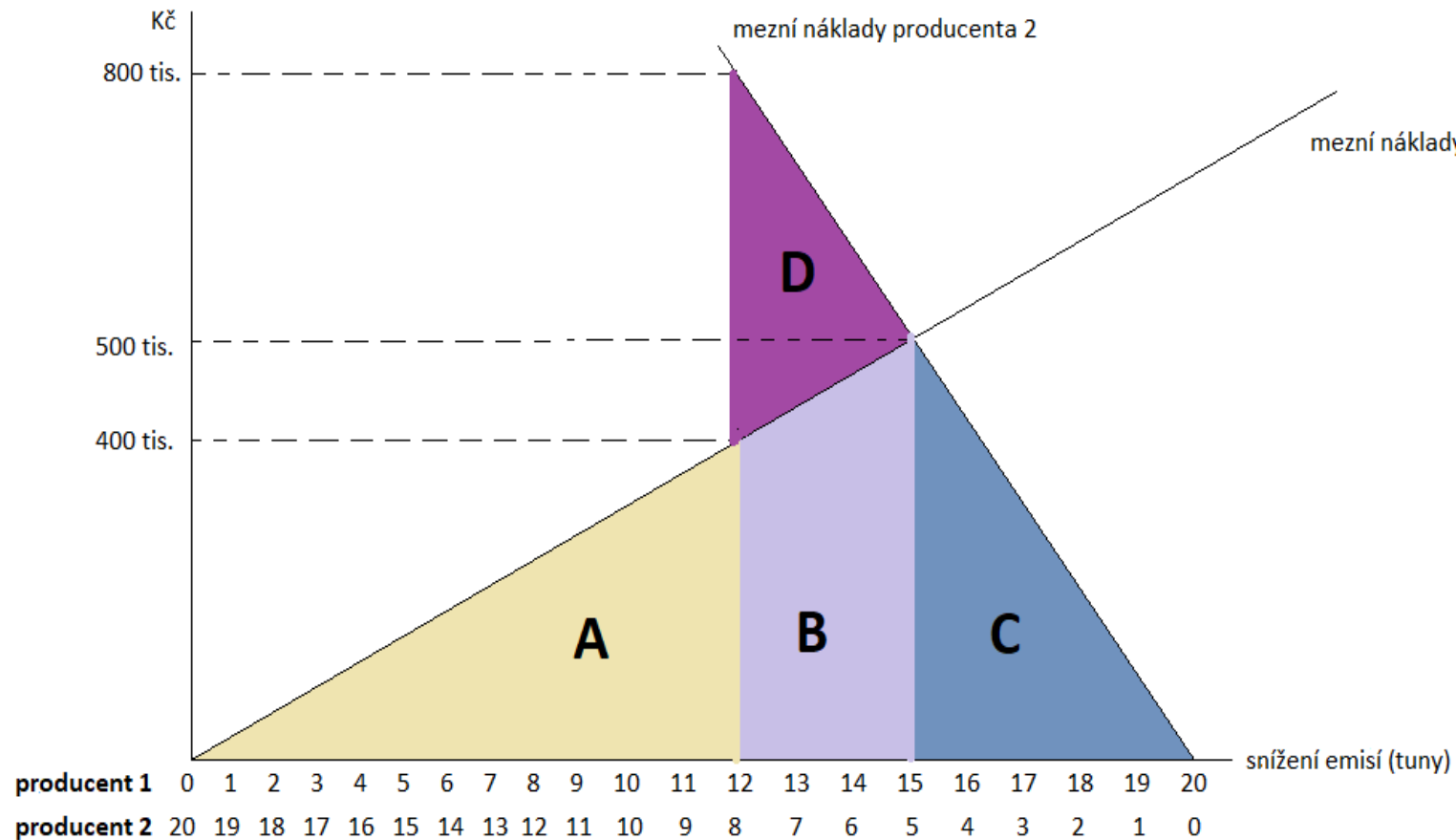
Na obrázku je znázorněna nákladová situace dvou firem – firma 1 má mezní náklady na zamezení emisí (mezní náklady producenta 1) a firma 2 mezní náklady producenta 2. Každá firma má tedy jiné mezní náklady na zamezení emisí. Předpokládejme, že v prostředí bez regulace vypouští každá z firem 20 jednotek emisí. Dohromady tedy obě firmy produkuje 40 jednotek. V této situaci se vláda rozhodne omezit emise v ekonomice na 20 jednotek a povolenky rozdělí v poměru 8:12 (1 povolenka = 1 jednotka emisí). Firma 1 tak může vypouštět 8 tun emisí (o 12 t musí emise snížit), firma 2 pak 12 tun emisí (o 8 t musí snížit). Jelikož firmy nesmějí vypouštět více, než na kolik jednotek znečištění mají povolenky, stojí před problémem, jak snížit svůj dopad na životní prostředí.

Obchodování s emisními povolenkami - příklad

- 1) Jaké jsou náklady producenta 1 a jaké jsou náklady producenta 2 na snížení tun emisí na požadovanou úroveň stanovenou vládou (tj. 12 jednotek emisí pro producenta 1) a 8 jednotek pro producenta 2?
- 2) Pokud by oba producenti měli snížit emise ještě každý o 1 jednotku, jaké dodatečné náklady by to pro ně přineslo?
- 3) Pokud producenti budou mít možnost spolu obchodovat emisní povolení na vypouštění emisí, kolik minimálně a kolik maximálně bude ochoten zaplatit producent 2 producentovi 1 za emisní povolenku v bodě, kdy jsou na začátku pevně rozděleny povolenky v poměru 12:8?
- 4) Jaké efektivní řešení by bylo ze společenského hlediska? Jakou částku by každý z producentů v téhle situaci zaplatil?
- 5) O jakou částku by se celkové náklady na snížení emisí snížily oproti původně stanovenému rozdělení povolení na vypouštění emisí vládou?

Řešení 1)

Jaké jsou náklady producenta 1 a jaké jsou náklady producenta 2 na snížení tun emisí na požadovanou úroveň stanovenou vládou (tj. 12 jednotek emisí pro producenta 1) a 8 jednotek pro producer

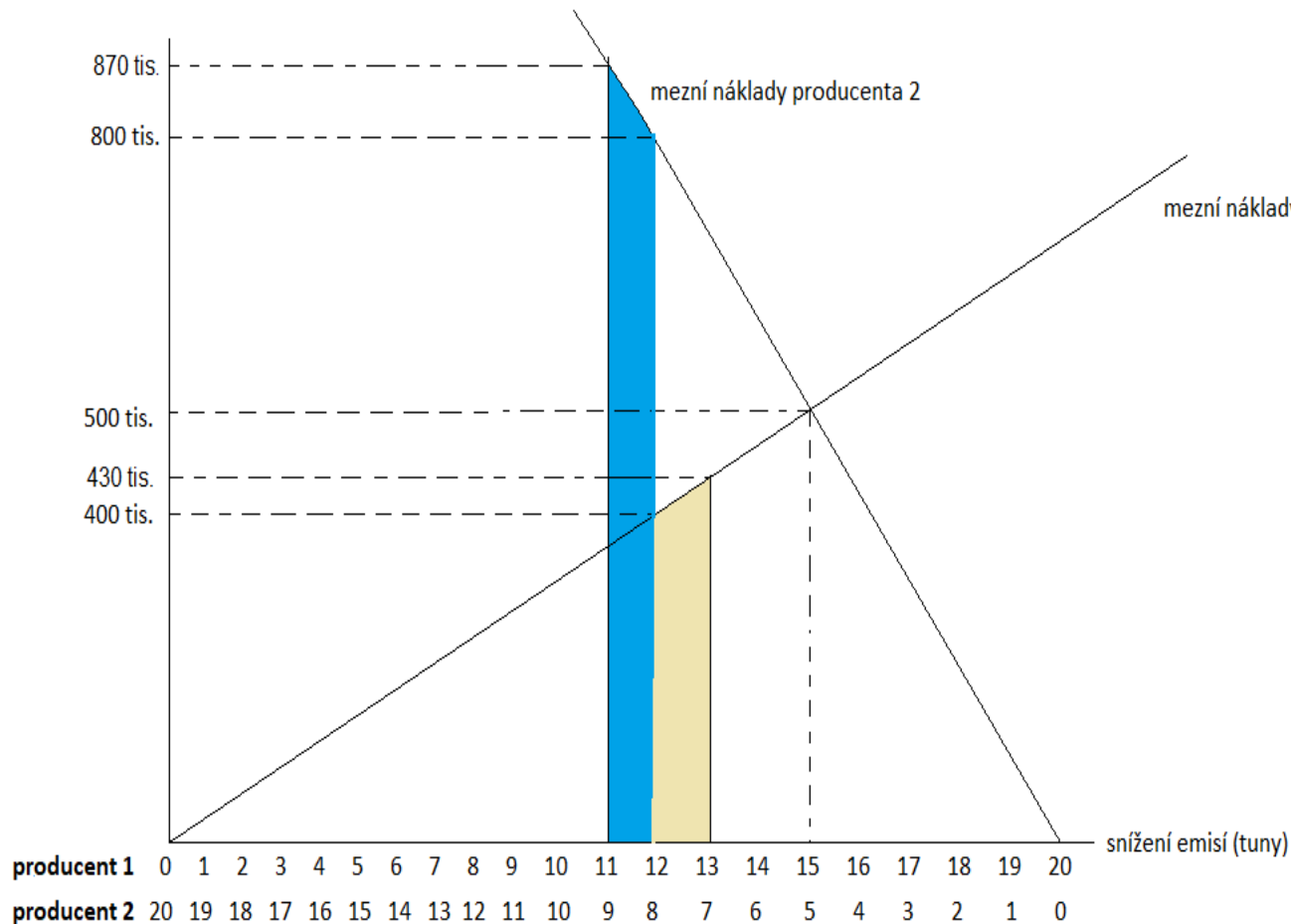

- Producent 1 $A = 12 * 400 / 2 = 2\,400$ tis. Kč = 2,4 mil. Kč
- Producent 2 $B + C + D = 8 * 800 / 2 = 3\,200$ tis. Kč = 3,2 mil. Kč

Celkem 5,6 mil. Kč

Řešení 2)

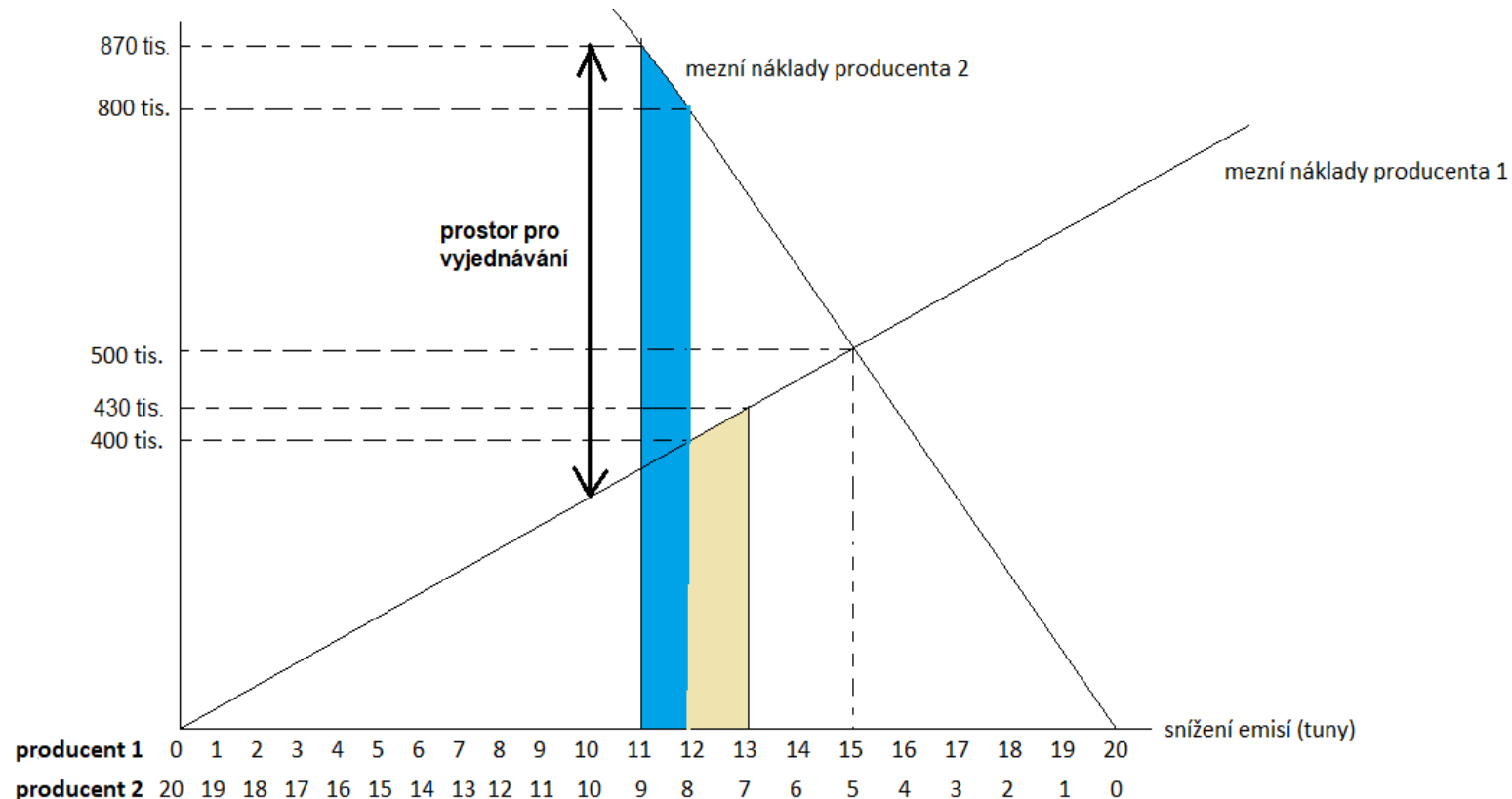
Pokud by oba producenti měli snížit emise ještě každý o 1 jednotku, jaké dodatečné náklady by to pro ně přineslo?

- Producent 1: žlutá plocha = $1 * 400 \text{ tis. (obdelník)} + 1 * 30 \text{ tis.} / 2$
(trojúhelník) = 415 tis. Kč
- Producent 2: modrá plocha = $1 * 800 \text{ tis.} + 1 * 70 \text{ tis.} / 2 = 835 \text{ tis.}$
Kč

Řešení 3)

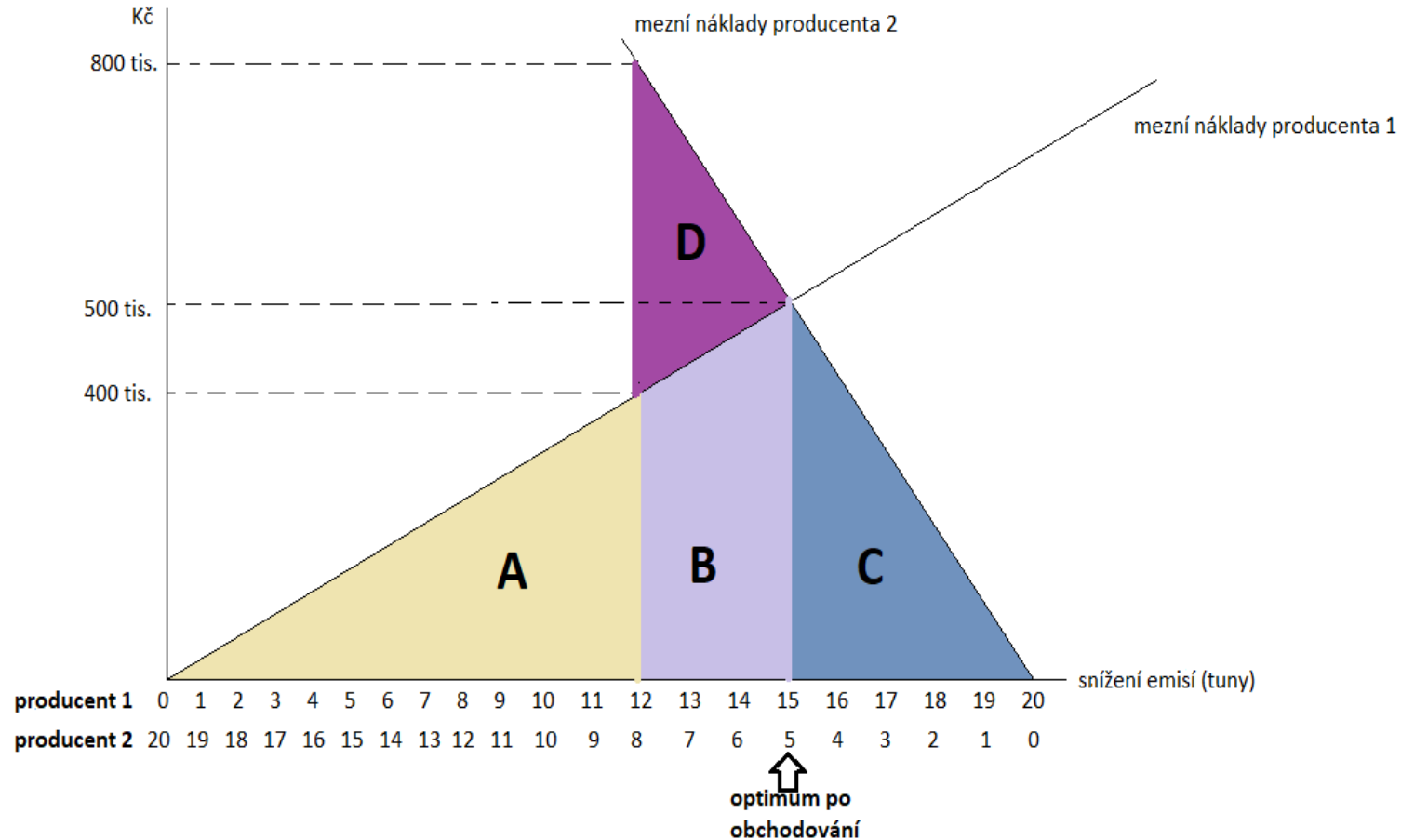
Pokud producenti budou mít možnost spolu obchodovat emisní povolení na vypouštění emisí, kolik minimálně a kolik maximálně bude ochoten zaplatit producent 2 producentovi 1 za emisní povolenku v bodě, kdy jsou na začátku pevně rozděle

—415 tis. – 835 tis. Kč

Rešení 4)

Jaké efektivní řešení by bylo ze společenského hlediska? Jakou částku by každý z producentů v téhle situaci zaplatil?

MC1 = MC2

- Producent 1 = $A + B = 15 * 500 / 2 = 3\ 750$ tis. = 3,75 mil.
- Producent 2 = $C = 5 * 500 / 2 = 1\ 250$ tis. = 1,25 mil.

Celkem 5 mil. Kč

Řešení 5)

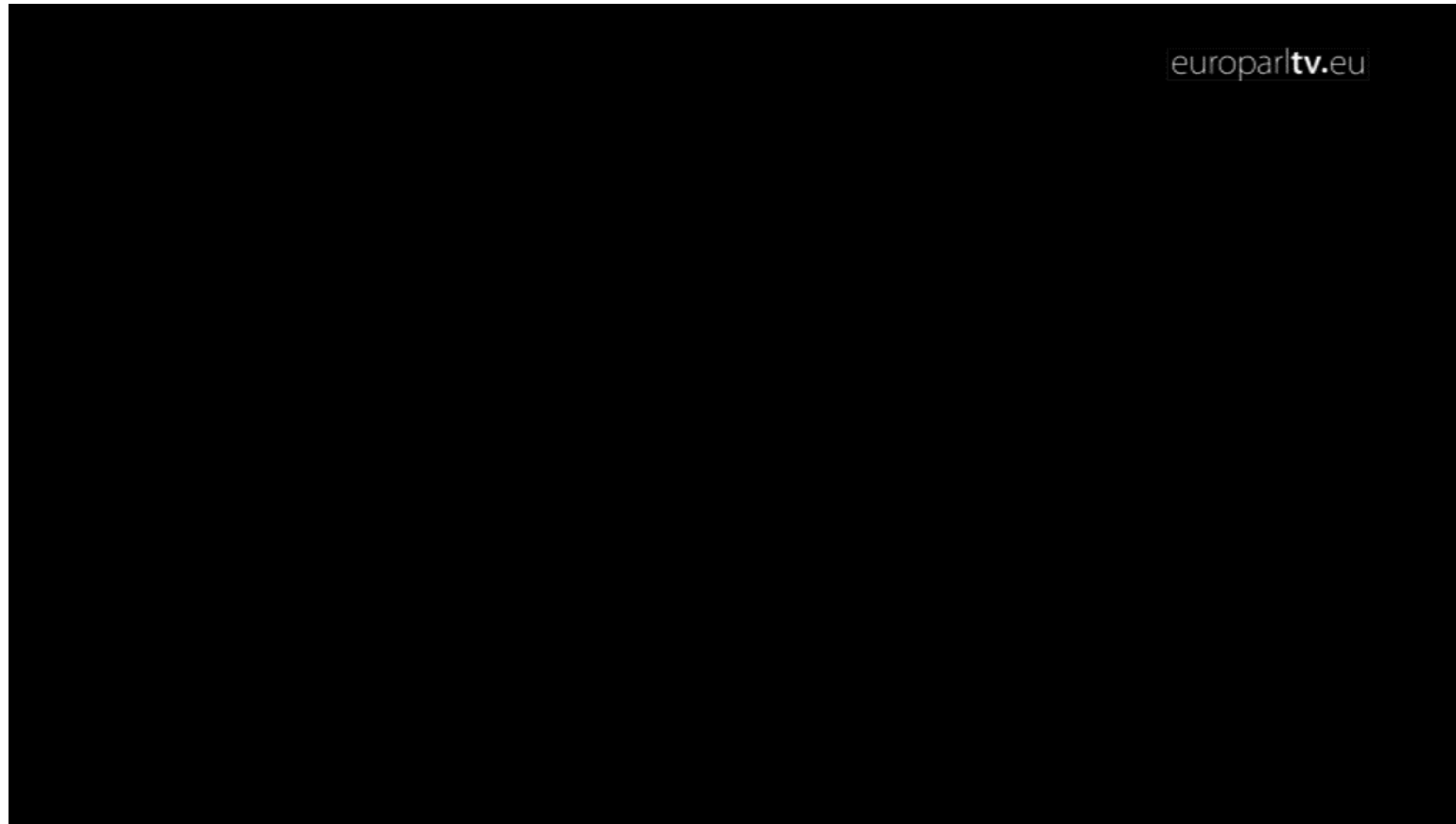
O jakou částku by se celkové náklady na snížení emisí snížily oproti původně stanovenému rozdělení povolení na vypouštění emisí vládou?

5,6 ml. Kč - 5 ml. Kč = **600 tis. Kč**

= **celospolečenské, nákladově efektivní řešení**

Evropský systém obchodování s emisemi

Zavádění systému EU ETS

– 1. fáze 2005–2007

- Emisní povolenky rozděleny prostřednictvím národních alokačních plánů na základě historických emisí
- Cílem: zřídit trh, určit tržní cenu uhlíku, zřídit infrastrukturu

– 2. fáze 2008–2012

- Období Kjótského protokolu
- Cíl EU snížit emise CO₂ o 8 % oproti úrovním v roce 1990

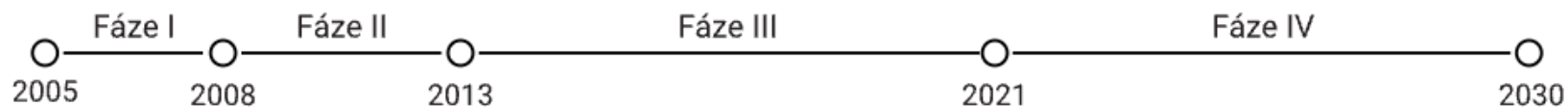
– 3. fáze 2013–2020

- cíl snížení emisí skleníkových plynů EU o 20 % v porovnání s úrovní roku 1990
- strop pro emise je nyní stanoven na úrovni EU
- Metoda alokace – zdarma nebo aukce
- Vytvoření rezervy tržní stability

– 4. fáze 2021–2028

Fáze EU ETS

	Cíl snížení emisí oproti roku 2005	Zúčastněné země	Zahrnuté skleníkové plyny	Sektory
Fáze I 2005–2007	žádné (pilotní systém)	EU 27	CO ₂	zařízení na výrobu energie, energeticky náročná průmyslová odvětví
Fáze II 2008–2012	8 %	+ Norsko + Lichtenštejnsko + Island	+ N ₂ O (dobrovolné)	+ letectví
Fáze III 2013–2020	21 %	+ Chorvatsko	+ N ₂ O + PFCs	+ výroba hliníku a chemikálií + zachycování a skladování uhlíku
Fáze IV 2021–2030	43 % Změna! 55 %	– Velká Británie	(beze změny)	(v jednání)

EU ETS – 4. fáze

- období 2021 – 2030
- odráží nové emisní cíle EU, tedy:
  - do r. 2030 snížení emisí CO₂ o 55 % oproti 1990
  - do r. 2050 být klimaticky neutrální
- **Hlavní změny:**
  - zvyšování tempa poklesu emisních povolenek
  - pokračování v přidělování bezplatných povolenek – posílení mezinárodní konkurenceschopnosti průmyslu
  - zavedení nástrojů pro podporu inovací a přechodu na nízkouhlíkové hospodářství – [Modernizační fond](#), [Inovační fond](#)

Zapojené sektory ekonomiky

oxid uhličitý (CO₂):

- výroba energie a tepla
- energeticky náročná průmyslová odvětví včetně ropných rafinérií, oceláren a výroby železa, hliníku, kovů, cementu, vápna, skla, keramiky, buničiny, papíru, lepenky, kyselin a sypkých organických chemikálií
- komerční letectví

oxid dusný (N₂O)

- z výroby kyseliny dusičné, adipové a glyoxylové a glyoxalu
- perfluorované uhlovodíky (PFC) z výroby hliníku

Alokace povolenek dle odvětví 2013–2020

- Provozovatelé zařízení (kromě elektřiny)
  - Bezplatná alokace na pro intenzivní průmyslová odvětví
- Výrobci elektřiny
  - v EU žádné bezplatné povolenky
  - ČR výjimka, ale investice do modernizace
- Provozovatelé letadel
  - Bezplatně na základě historických emisí
- Celkem bezplatně přiděleno cca 43 % povolenek

Jak je možné získat povolenky?

1 povolenka = majetková hodnota odpovídající právu provozovatele zařízení nebo provozovatele letadla vypustit do ovzduší ekvivalent tuny oxidu uhličitého

- **Bezplatná alokace, aukce nebo volný obchod**
- Primární trh – aukce (princip znečišťovatel platí)
  - Stanovený počet povolenek 5krát týdně na burze [EEX](#)
  - Příjmy z aukcí patří členskému státu – v ČR příjmem státního rozpočtu
- Sekundární trh – volný obchod (přes obchodníka nebo přímo od provozovatele)

Cena emisních povolenek

listopad 2020

MARKETS

MARKET DATA

ACCESS

TRAINING

EEX AG

EEX > Market Data > Environmental Markets > Auction Market

Auction Market

2020-11-20

Name	Market Area	Date	Time	Auction Clearing Price €/tCO2	Volume of Bids Submitted	Auction Volume tCO2	Cover Ratio	Number of Successful bidders
Phase 3	EU	2020-11-19	11:20	26,72	5 548 000	3 951 500	1,40	26
Phase 3	DE	2020-11-20	11:19	26,80	7 079 000	2 593 000	2,73	13
Phase 3	PL	2020-11-18	11:20	27,42	8 631 000	6 398 500	1,35	22

Cena emisních povolenek

říjen 2021

MARKETS

MARKET DATA

ACCESS

TRAINING

SERVICES

EEX AG

Auction Market

EEX > Market Data > Environmental Markets > Auction Market

2021-10-22

Name	Market Area	Date	Time	Auction Clearing Price €/tCO ₂	Volume of Bids Submitted	Auction Volume tCO ₂	Cover Ratio	Number of Successful bidders
Phase 4	EU	2021-10-21	11:17	57,10	4 526 000		1,80	12
Phase 4	DE	2021-10-22	11:17	59,50	3 484 000		1,93	12
Phase 4	PL	2021-10-20	11:18	56,00	3 466 500		1,68	19

listopad 2023

Cena emisních povolenek

2023-11-20

Auction	Market Area	Date	Auction Price	Auction Volume	Volume of Bids Submitted	Cover Ratio	Total Number of Bidders	Number of Successful Bidders
EUA	EU	2023-11-20	76,35	3 035 500	4 490 500	1,48	22	22
EUA	DE	2023-11-17	76,55	2 147 000	3 502 500	1,63	-	15
EUA	PL	2023-11-08	74,56	3 347 500	4 979 000	1,49	-	19
EUA	XI	2023-10-04	78,78	1 000 000	2 208 500	2,21	-	13
EUAA	EU	2023-11-15	79,45	766 500	1 973 000	2,57	-	8
EUAA	DE	2023-10-18	81,72	907 000	1 950 500	2,15	-	12
EUAA	PL	2022-05-18	87,25	109 500	488 000	4,46	-	4

CENA EVROPSKÝCH EMISNÍCH POVOLENEK

Cena povolenek
(EUR za tunu CO₂)

Na čem závisí cena povolenek?

- Objem obchodování (transakční náklady)
- Náklady na snižování emisí (technologické inovace)
- Ekonomická situace (poptávka po povolenkách)
- Přebytek povolenek
- Klimatické podmínky
- Regulační změny (změna limitů)

Výhody a nevýhody EU ETS

Výhody

- Nákladová efektivita dosažení emisních cílů
- Výnosy z aukcí možné využít k dalším investicím do ŽP, inovacím
- Možné propojení s dalšími zeměmi -> zvyšování efektivity systému

Nevýhody

- Nemožnost pokrýt všechny sektory kvůli administrativní náročnosti (problém malých emitentů, např. doprava)
- Potřeba monitorování vypouštěných emisí u jednotlivých provozovatelů na základě toho přidělení povolenek
- Nepředvídatelnost cen

Fungování v ČR

- Zákon č. 383/2012 Sb. podmínkách obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů
  - Pro která zařízení
  - Práva a povinnosti provozovatelů
- provozovatel zařízení zřizuje účet v národním rejstříku obchodování s povolenkami
- Správce národního rejstříku v ČR společnost [OTE, a.s.](#)
- V ČR cca [250 zařízení](#)

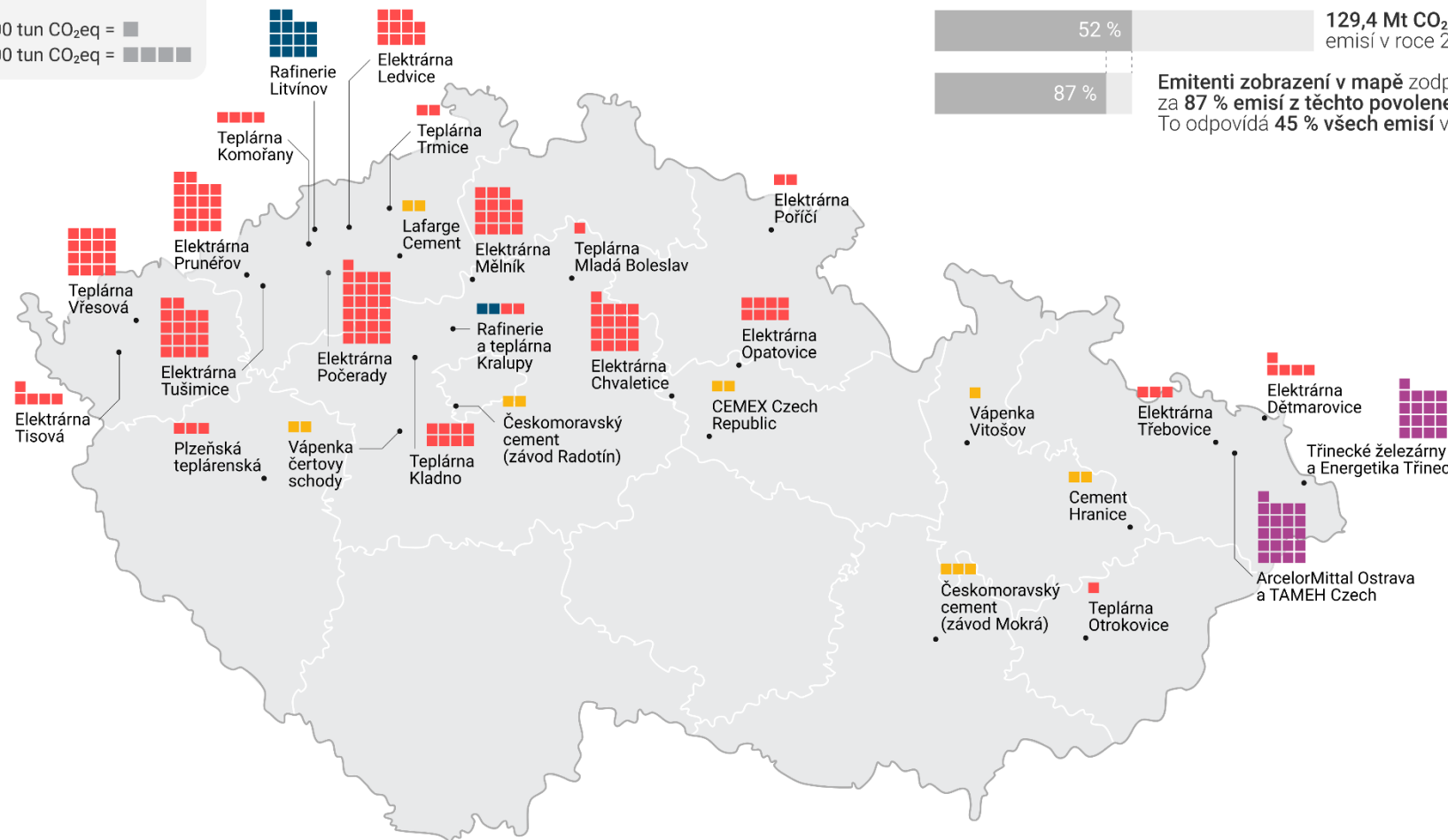
NEJVĚTŠÍ EMITENTI CO₂ V ČR V ROCE 2018

Několik desítek největších zdrojů se podílí na 45 % všech českých emisí skleníkových plynů.

■ Elektrárny a teplárny ■ Železářny a ocelárny ■ Rafinerie ■ Vápenky a cementárny

JAK ČÍST MINI GRAFY

250 000 tun CO₂eq = ■
1 000 000 tun CO₂eq = ■■

Emisní povolenky pokrývají 52 % celkových ročních emisí ČR.

52 % 129,4 Mt CO₂eq
emisí v roce 2018

87 % Emisní povolenky pokrývají 87 % emisí z těchto povolenek.
To odpovídá 45 % všech emisí v ČR.

Děkuji za pozornost.